ISSN: 3093-9305 VOLUME - 5

JOURNAL OF GLOBAL SCIENTIFIC INNOVATIONS

worldjournal.uz

UDK: 316.4:314.7

Umidjon M. PAXRIDDINOV,
Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi tarix fani o'qituvchisi,
Farg'ona, O'zbekiston.
Science ID: FFR-0526-0023

A SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF SOCIAL INSTITUTIONAL TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF MIGRATION

Abstract: This article examines changes in citizenship, labour markets, family relations and cultural identity in the context of international migration. It aims to explain the relationship between migration and institutional transformation through transnational ties, social resources and experiences of belonging. The study uses conceptual analysis, comparison of theoretical approaches and interpretation of secondary data from international organizations. The analysis suggests that transnational ties can coexist with integration into the receiving society, while economic participation does not automatically ensure legal protection or social recognition. An analytical model connecting legal status, access to resources and cultural belonging is proposed. The model is presented as a theoretical tool for subsequent research rather than an empirically established causal relationship. The direction of institutional change depends on public policy, social protection, family support and experiences of discrimination. The article argues for assessing economic, legal and cultural outcomes separately. Recommendations for Uzbekistan concern support for migrants and their families, recognition of skills acquired abroad and assessment of reintegration after return.

Keywords: international migration, social institutions, transnationalism, citizenship, labour market, integration, hybrid identity, social remittances.

СОЦИАЛЬНО ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ ТРАНСФОРМАЦИИ СОЦИАЛЬНЫХ ИНСТИТУТОВ В УСЛОВИЯХ МИГРАЦИИ

Аннотация: В статье анализируются изменения гражданства, рынка труда, семьи и культурной идентичности в условиях международной миграции. Цель исследования — объяснить связь миграции с институциональной трансформацией через транснациональные связи, социальные ресурсы и опыт принадлежности. Использованы концептуальный анализ, сопоставление теоретических подходов и интерпретация вторичных данных международных организаций. Анализ показывает, что транснациональные связи могут сосуществовать с интеграцией в принимающее общество, а экономическое участие не обеспечивает автоматически правовую защищённость и социальное признание. Предложена

аналитическая модель, связывающая правовой статус, доступ к ресурсам и культурную принадлежность. Она рассматривается как теоретический инструмент для последующих исследований, а не как эмпирически подтверждённая причинная закономерность. Направленность институциональных изменений зависит от государственной политики, социальной защиты, семейной поддержки и опыта дискриминации. Обоснована необходимость раздельной оценки экономических, правовых и культурных результатов миграции. Для условий Узбекистана предложены рекомендации по поддержке мигрантов и их семей, признанию приобретённых за рубежом навыков и оценке реинтеграции после возвращения.

Ключевые слова: международная миграция, социальные институты, транснационализм, гражданство, рынок труда, интеграция, гибридная идентичность, социальные переводы.

MIGRATSIYA SHAROITIDA IJTIMOIY INSTITUTLAR TRANSFORMATSIYASINING IJTIMOIY FALSAFIY TAHLILI

Annotatsiya: Maqolada xalqaro migratsiya sharoitida fuqarolik, mehnat bozori, oila va madaniy identiklikning o‘zgarishi ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi migratsiya bilan institutsional transformatsiya o‘rtasidagi bog‘lanishni transmilliy aloqalar, ijtimoiy resurslar va mansublik tajribasi orqali tushuntirishdir. Konseptual tahlil, nazariy yondashuvlarni qiyoslash va xalqaro tashkilotlarning ikkilamchi ma’lumotlarini talqin qilish usullari qo‘llanildi. Tahlil transmilliy aloqalar qabul qiluvchi jamiyatga integratsiya bilan birga mavjud bo‘lishi mumkinligini, iqtisodiy ishtirok esa huquqiy himoya va ijtimoiy qabul qilinishni avtomatik ta’minlamasligini ko‘rsatadi. Muallif institutsional transformatsiyani huquqiy maqom, resurslardan foydalanish va madaniy mansublik o‘zaro ta’siriga asoslangan tahliliy model orqali izohlaydi. Ushbu model empirik tasdiqlangan sababiy qonuniyat sifatida emas, keyingi tadqiqotlar uchun nazariy vosita sifatida taklif etiladi. Migratsiya bilan bog‘liq o‘zgarishlarning yo‘nalishi davlat siyosati, ijtimoiy himoya, oilaviy qo‘llab-quvvatlash va kamsitilish tajribasiga bog‘liqligi asoslanadi. O‘zbekiston sharoitida migrantlar va ularning oilalarini qo‘llab-quvvatlash, xorijda orttirilgan ko‘nikmalarni tan olish hamda qaytishdan keyingi integratsiyani baholash yuzasidan tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: xalqaro migratsiya, ijtimoiy institutlar, transmilliylik, fuqarolik, mehnat bozori, integratsiya, gibrid identiklik, ijtimoiy remittanslar.

Kirish

Xalqaro migratsiya insonlarning yashash va ishlash joyini o‘zgartirishi bilan birga, ularning jamiyatdagi huquqlari, majburiyatlari va mansublik tajribasiga ham ta’sir qiladi. Migrantning mehnat faoliyati boshqa davlatda davom etishi, oilaviy munosabatlari esa kelib chiqish mamlakati bilan bog‘liq bo‘lib qolishi mumkin. Shu

sababli migratsiyani tahlil qilishda iqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan bir qatorda ijtimoiy institutlarning bunday aloqalarni qanday tartibga solishi ham o‘rganilishi kerak.

Xalqaro migratsiya tashkilotining World Migration Report 2024 hisobotida 2020-yilda dunyoda 281 million xalqaro migrant mavjud bo‘lgani, bu jahon aholisining 3,6 foiziga teng ekani keltirilgan [1]. Hisobotning nashr yili bilan statistik ko‘rsatkich tegishli bo‘lgan yilni farqlash zarur. Bu raqam migratsiyaning ko‘lamini ifodalaydi, biroq uning har bir oilaga, mehnat bozoriga yoki milliy identiklikka ta’sirini alohida empirik tekshiruvsiz tushuntirib bermaydi.

Ijtimoiy-falsafiy muammo shundan iboratki, shaxsning hayotiy aloqalari davlat chegaralaridan tashqariga kengayadi, huquqiy va tashkiliy tartiblarning katta qismi esa muayyan davlat doirasida amal qiladi. Migrant bir jamiyatda daromad topishi, boshqa jamiyatdagi oila a’zolarining ehtiyojlarini ta’minlashi va bir nechta madaniy muhit bilan aloqada bo‘lishi mumkin. Bunday holatda fuqarolik, iqtisodiy ishtirok va madaniy mansublik o‘zaro bog‘liq bo‘lsa-da, bir xil mazmunga ega emas.

P. Levitt va N. Glick Schiller transmilliy ijtimoiy maydon yondashuvi orqali jamiyatni bitta milliy davlat chegarasi bilan to‘liq tenglashtirishning cheklanganligini ko‘rsatadi [2]. R. Bauböck migrantlarning siyosiy aloqalari fuqarolik va jamoaviy identiklik haqidagi tasavvurlarga ta’sir qilishini tahlil qiladi [3]. Ushbu yondashuvlar migratsiyaning alohida jihatlarini izohlaydi. Bu maqolada esa huquqiy maqom, resurslardan foydalanish va madaniy mansublik o‘rtasidagi munosabat institutlar kesimida birgalikda ko‘rib chiqiladi.

Tadqiqotning maqsadi xalqaro migratsiya sharoitida ijtimoiy institutlar transformatsiyasini tushuntiruvchi konseptual asosni ishlab chiqishdir. Asosiy savol quyidagicha: migrantlarning chegaralararo aloqalari qaysi sharoitlarda institutsional moslashuvga, qaysi sharoitlarda esa huquqiy va ijtimoiy uzilishlarga olib kelishi mumkin? Maqolaning nazariy hissasi mavjud yondashuvlarni birlashtirib, iqtisodiy ishtirok, huquqiy himoya va madaniy mansublikni alohida baholashga imkon beradigan tahliliy model taklif etishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega. Unda so‘rovnoma, intervyu yoki eksperiment o‘tkazilmagan; yangi statistik ma’lumotlar to‘planmagan. Manbalar maqsadli tanlandi: transmilliylik, fuqarolik, akkulturatsiya va ijtimoiy remittanslar tushunchalarini yorituvchi ilmiy maqolalar, IOM va ILO hisobotlari hamda migratsiyani boshqarishga oid BMT hujjati tahlilga kiritildi [1-8]. Manbalarni tanlash mezonlari mavzuga bevosita aloqadorlik, bibliografik ma’lumotlarning tekshirilishi va rasmiy yoki ilmiy nashr orqali ochiq tasdiqlanish imkoniyati bo‘ldi. Bu tanlov tizimli adabiyotlar sharhi sifatida taqdim etilmaydi.

Konseptual tahlil migratsiya, integratsiya, fuqarolik va identiklik tushunchalarini farqlash uchun qo‘llanildi. Migratsiya IOM lug‘atidagi umumiy talqinga muvofiq, odatiy yashash joyidan davlat ichida yoki xalqaro chegara orqali ko‘chishni qamrab oladi [8]. Ushbu maqolaning doirasi xalqaro migratsiya bilan cheklanadi. Ijtimoiy institut deganda munosabatlarni barqaror qoidalar, rollar va

kutilmalar orqali tartibga soladigan tuzilma tushuniladi. Transformatsiya institutning yo‘qolishi bilangina cheklanmay, uning vazifalari va faoliyat mexanizmlarining o‘zgarishini ham anglatadi.

Qiyosiy tahlilda transmilliy ijtimoiy maydon yondashuvi [2], siyosiy transmilliylik talqini [3], akkulturatsiya modeli [4] va ijtimoiy remittanslar konsepsiyasi [5] o‘zaro taqqoslandi. Har bir yondashuvning migrant tajribasini tushuntirishdagi imkoniyatlari hamda boshqa yondashuvlar bilan to‘ldirilishi kerak bo‘lgan jihatlari ajratildi. Ikkilamchi statistik ma’lumotlar esa muammoning ko‘lamini va mehnat bozoridagi ishtirokni tavsiflash uchun ishlatildi [1; 6].

Tahlil birligi alohida migrantning xulqi emas, migrant va institut o‘rtasidagi munosabatdir. Har bir institut uch savol asosida ko‘rib chiqildi: shaxs qanday maqomga ega; qaysi resurslardan foydalana oladi; uning mansubligi qanday tan olinadi? Natijalar ushbu savollar bo‘yicha adabiyotlar sintezi va muallifning nazariy talqinidan iborat. Taklif etilayotgan bog‘lanishlar sababiy ta’sirning statistik isboti sifatida qo‘llanilmaydi.

Tahlil va natijalar

Migratsiya sharoitida fuqarolikning huquqiy mazmunini shaxsning madaniy o‘zligini anglashidan ajratish muhim. Bir mamlakatda uzoq muddat yashash uning fuqaroligini avtomatik olishni anglatmaydi. Kelib chiqish yurti bilan madaniy yoki oilaviy aloqalarni saqlash ham o‘z-o‘zidan ikki fuqarolikka teng emas. Shunday qilib, yashash, mehnat qilish, siyosiy ishtirok etish va madaniy mansublik turli tartiblar orqali shakllanadi.

Bauböckning siyosiy transmilliylik talqini migrantlarning bir-biridan hududiy jihatdan ajralgan siyosiy hamjamiyatlar bilan o‘zaro tutash mansubligini tahlil qilishga imkon beradi [3]. Ushbu yondashuvdan kelib chiqadigan metodologik xulosa shuki, fuqarolik institutini faqat pasport bilan bog‘liq formal holat sifatida o‘rganish yetarli emas. Migrantning huquqlarini amalda ro‘yobga chiqarish imkoniyatlari va davlat bilan munosabatlari ham baholanishi lozim. Bunda huquqiy maqomlar orasidagi farqlar saqlab qolinadi.

Migratsiyani boshqarish sohasidagi xalqaro hamkorlik davlat suverenitetining bekor bo‘lishini bildirmaydi. BMT Bosh Assambleyasi 2018-yil 19-dekabrda qabul qilgan A/RES/73/195-sonli rezolyutsiya ilovasidagi Global kompakt milliy suverenitet, inson huquqlari va xalqaro hamkorlik tamoyillarini birgalikda belgilaydi. Hujjatning 15-bandida u yuridik jihatdan majburiy bo‘lmagan hamkorlik doirasi sifatida tavsiflanadi [7, 15-band]. Demak, uning siyosiy yo‘nalishlarini majburiy xalqaro shartnoma normalari bilan tenglashtirish to‘g‘ri emas.

Muallif talqiniga ko‘ra, huquqiy institutlarning moslashuvi migrantning maqomi bilan kundalik ehtiyojlari o‘rtasidagi uzilishni kamaytirishga qaratilishi kerak. Masalan, mehnat munosabatiga kirish huquqi mavjud bo‘lsa-yu, shaxs shartnoma mazmunini tushunmasa yoki nizoni hal etish xizmatidan foydalana olmasa, formal huquq amaliy himoyaga to‘liq aylanmaydi. Huquqiy axborotning

tushunarliligi va murojaat mexanizmlarining ochiqligi shu nuqtayi nazardan muhim tahliliy mezondir.

ILOning 2024-yilda e'lon qilingan hisob-kitoblariga ko'ra, 2022-yilda qabul qiluvchi mamlakatlar mehnat kuchi tarkibida 167,7 million xalqaro migrant bo'lgan. Bu global mehnat kuchining 4,7 foizini tashkil etgan [6]. Mehnat kuchi ko'rsatkichi band shaxslar bilan birga ishsiz, ish izlayotgan shaxslarni ham qamrab oladi; shu sababli uni faqat ish bilan band migrantlar soni sifatida talqin qilish mumkin emas.

Ushbu ko'rsatkichlar migrantlarning iqtisodiy ishtiroki katta ekanini bildiradi. Biroq ishtirokning o'zi munosib mehnat sharoiti ta'minlanganini isbotlamaydi. Ishga joylashish imkoniyati, malakaning tan olinishi, ish haqi va huquqiy himoya bir-biridan farqlanadigan mezonlardir. Institutlar tahlilida daromad olish bilan birga, mehnat munosabatlarining barqarorligi va shaxsning o'z manfaatlarini himoya qila olishi ham hisobga olinishi zarur.

Pul o'tkazmalari oilaviy ehtiyojlarni qoplashga xizmat qilishi mumkin, ammo ularning hajmi oila farovonligining barcha tomonlarini o'lchamaydi. Farzand tarbiyasi, parvarish vazifalari va yaqinlar bilan munosabatlar iqtisodiy daromaddan alohida tekshirilishi kerak. Shu bois migratsiyaning ijtimoiy samaradorligini pul oqimlari bilan to'liq tenglashtirish metodologik jihatdan cheklangan yondashuvdir.

Bu yerda taklif etiladigan mezon iqtisodiy ishtirokning ijtimoiy imkoniyatga aylanish darajasidir. Xorijda orttirilgan malaka qaytgandan keyin tan olinmasa yoki undan foydalanishga sharoit yaratilmasa, individual tajriba mahalliy rivojlanish resursiga to'liq aylanmay qolishi mumkin. Ushbu mulohaza O'zbekiston bo'yicha aniqlangan statistik natija emas, qaytgan migrantlar bilan olib boriladigan keyingi tadqiqotlarda tekshirilishi kerak bo'lgan nazariy taxmindir.

Migratsiya oila a'zolarining geografik jihatdan ajralishiga olib kelishi mumkin, lekin geografik masofa munosabatlarning mazmunini oldindan belgilab bermaydi. Oilaviy aloqalarning qanday davom etishi parvarishning tashkil qilinishi, qarorlar qabul qilish tartibi va qaytish imkoniyatlariga bog'liq. Shuning uchun migrant oilalarni bir xil muammoga ega guruh sifatida ko'rish tahlil imkoniyatlarini toraytiradi.

Levittning ijtimoiy remittanslar konsepsiyasi migratsiya orqali puldan tashqari g'oyalar, xulq usullari, identiklik va ijtimoiy kapital ham uzatilishini tushuntiradi [5]. Ushbu konsepsiya xorijiy tajribaning kelib chiqish jamiyatiga ta'sirini o'rganish uchun asos beradi. Muallif ushbu asosni qo'llab, qaytgan migrantning mehnatni tashkil etish yoki oilaviy mas'uliyatni taqsimlash haqidagi qarashlari mahalliy munosabatlar bilan qanday kelishishini tekshirishni taklif qiladi.

Yangi tajribaning kelishi uning avtomatik qabul qilinishini anglatmaydi. Oila a'zolari bir xil o'zgarishni turlicha baholashi mumkin: bir tomon uchun u mustaqillik imkoniyati, boshqasi uchun esa tanish tartibning buzilishi bo'lishi ehtimol. Bu holat institut transformatsiyasini tajribaning oddiy ko'chirilishi emas, uni muhokama qilish, qayta talqin etish va amaliyotga moslashtirish jarayoni sifatida o'rganishni talab qiladi.

Mazkur tahlildan oilaning qo‘llab-quvvatlovchi vazifasini alohida baholash zarurati kelib chiqadi. Migrantning daromadi ortgani haqida ma’lumot oilada parvarish vazifalari adolatli taqsimlanganini yoki barcha a’zolar o‘zgarishdan bir xil foyda ko‘rganini ko‘rsatmaydi. Bunday savollar uchun oila tarkibi, migratsiya muddati va kundalik mas’uliyatlarga oid ma’lumotlar talab etiladi.

Migratsiya sharoitida yangi jamiyatga moslashish va kelib chiqish madaniyatiga aloqadorlikni saqlash o‘zaro murakkab munosabatga kirishadi. Berry akkulturatsiyani tahlil qilishda madaniy merosni saqlash hamda boshqa guruhlar bilan munosabatga kirishish o‘lchovlarini ajratadi [4]. Bu yondashuv moslashuvni faqat madaniy farqlarning yo‘qolishi sifatida tushuntirishdan kengroq tahlilga o‘tish imkonini beradi.

Levitt va Glick Schillerning yondashuvi ham qabul qiluvchi jamiyatga moslashish bilan davomli transmilliy aloqalar birgalikda mavjud bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi [2]. Shu sababli kelib chiqish yurti bilan aloqani saqlashning o‘zi integratsiya muvaffaqiyatsizligini bildirmaydi. Kundalik faoliyatdagi ishtirok va shaxsning o‘zini qaysi guruhga mansub deb bilishi alohida kuzatilishi kerak.

Maqolada gibrid identiklik bir nechta madaniy tajriba asosida o‘zlikni shakllantirish imkoniyati sifatida qo‘llaniladi. Bu barcha migrantlarda bir xil yuz beradigan majburiy bosqich emas. Shaxs o‘zini bir madaniy guruh bilan kuchli bog‘lashi, bir nechta mansublikni uyg‘unlashtirishi yoki ayrim vaziyatlarda o‘zligini turlicha ifodalashi mumkin. Bunday farqlarni yosh, til, oila muhiti, yashash muddati va kamsitilish tajribasi bilan birgalikda tekshirish lozim.

Institutsional nuqtayi nazardan asosiy masala shaxsning o‘zligini ifodalash imkoniyati bilan umumiy hayotda ishtirok etish sharoitlarining uyg‘unlashuvidir. Til o‘rganish, ta’lim va mehnat bozoriga kirish imkoniyati shaxsning resurslarini kengaytirishi mumkin. Biroq bunday imkoniyatlarning ta’siri amaliy qabul qilinish va munosabatlar sifati bilan birga o‘rganilishi kerak. Integratsiyaning formal ko‘rsatkichlari uning barcha ijtimoiy jihatlarini qamrab olmaydi.

Adabiyotlar tahlili asosida huquqiy maqom, resurslardan foydalanish va madaniy mansublikni bog‘laydigan tahliliy model taklif etiladi. Huquqiy maqom shaxsning formal imkoniyatlarini; resurslardan foydalanish ushbu imkoniyatlarni amalda ro‘yobga chiqarish sharoitlarini; madaniy mansublik esa shaxsning o‘zligini anglashi va boshqalar tomonidan qabul qilinishini ifodalaydi. Bu o‘lchovlar bir-biriga ta’sir qilishi mumkin, ammo ularning biridagi muvaffaqiyat boshqalaridagi muvaffaqiyatni avtomatik bildirmaydi.

Modelning tahliliy afzalligi migrant tajribasidagi nomuvofiqliklarni ajratishdir. Shaxs iqtisodiy jihatdan faol bo‘lsa ham, huquqiy murojaat imkoniyati cheklangan bo‘lishi mumkin. U madaniy mansubligini barqaror saqlagan holda mahalliy hayotda faol ishtirok etishi ham mumkin. Ushbu holatlar migratsiya natijalarini bitta umumiy bahoga birlashtirish o‘rniga har bir o‘lchov bo‘yicha kuzatishni talab qiladi.

Keyingi empirik tekshiruvlar uchun huquqiy maqom hujjatlar va xizmatlardan foydalanish orqali, resurslar bandlik, malakaning tan olinishi va ijtimoiy yordam orqali, mansublik esa shaxsning o‘zini tavsiflashi, til amaliyoti va qabul qilinish tajribasi orqali o‘rganilishi mumkin. Bu indikatorlar tayyor standartlashtirilgan o‘lchov vositasi sifatida berilmaydi; ularni tadqiqot muhiti va migrant guruhining xususiyatlariga moslashtirish zarur.

Muhokama

Taklif etilgan modelning asosiy xulosasi migratsiya oqibatlarini institutlar o‘rtasidagi bog‘lanishlar orqali tushuntirish zaruratidir. Fuqarolikni faqat hujjatlar, mehnat migratsiyasini faqat daromad, integratsiyani esa faqat til bilish bilan o‘lchash shaxsning umumiy holatini to‘liq yoritmaydi. Ushbu mezonlar foydali bo‘lsa-da, ularni bir-birini almashtiradigan ko‘rsatkichlar sifatida qo‘llash mumkin emas.

Transmilliy yondashuvning ustunligi chegaralararo munosabatlarni ko‘rishga imkon berishidadir. Biroq barcha migrantlar bir xil darajada transmilliy faol emas. Moliyaviy imkoniyat, huquqiy maqom, oila tarkibi va safar qilish sharoitlari ularning aloqalarini cheklashi mumkin. Shu sababli model muayyan migrant guruhini o‘rganishda sharoitlar bilan to‘ldirilishi, migratsiya shakllari orasidagi farqlar saqlanishi kerak.

Migratsiyani modernizatsiyaning doim ijobiy va bir yo‘nalishda ta’sir qiladigan omili sifatida talqin qilish ham yetarli emas. Xorijiy tajriba yangi imkoniyatlarni ochishi mumkin, uning amaliy natijasi esa tajribadan foydalanishga yo‘l ochadigan institutlarga bog‘liq. Xuddi shuningdek, oiladagi rollarning o‘zgarishi avtomatik tenglikni anglatmaydi: yangi vazifalarning kim zimmasiga tushgani va qarorlar qabul qilish imkoniyati qanday taqsimlangani tekshirilishi lozim.

O‘zbekiston sharoitiga tatbiq etilganda, mazkur model migrantning ketishi, xorijda yashashi va qaytishi davomida turli institutlar bilan munosabatini o‘rganish uchun yo‘nalish beradi. Masalan, xorijda orttirilgan kasbiy ko‘nikmalarni tan olish bilan birga, qaytgan shaxsning ish topishi va oilaviy hayotga moslashishi ham baholanishi mumkin. Bular mavjud dasturlarning natijadorligi haqidagi xulosa emas, shu dasturlarni baholashda qo‘llanishi mumkin bo‘lgan tadqiqot savollaridir.

Tadqiqotning cheklovi maqsadli tanlangan adabiyotlar va global ikkilamchi ma’lumotlarga tayanishidir. Global ko‘rsatkichlar O‘zbekiston migrantlari uchun alohida natijalarni isbotlamaydi. Modelning tushuntirish imkoniyatini tekshirish uchun migrantlar, qaytgan shaxslar va oila a’zolari bilan intervyular, shuningdek, vaqt davomida o‘zgarishlarni kuzatuvchi tadqiqotlar talab etiladi. Bunda hudud, jins, yosh va migratsiya muddati bo‘yicha farqlarni hisobga olish zarur.

Xulosa va takliflar

Xalqaro migratsiya ijtimoiy institutlar faoliyatini shaxsning chegaralararo hayotiy aloqalariga moslashtirish masalasini yuzaga keltiradi. Tahlil huquqiy maqom, resurslardan foydalanish va madaniy mansublikni birgalikda, ammo farqlangan holda o‘rganish zarurligini ko‘rsatdi. Migrantning iqtisodiy faoliyati

uning huquqiy himoyasini avtomatik ta’minlamaydi; kelib chiqish madaniyati bilan aloqani saqlashi esa qabul qiluvchi jamiyatga integratsiyani istisno etmaydi.

Maqolaning nazariy natijasi ushbu uch o‘lchovni bog‘lovchi tahliliy modeldir. Model migrantning individual tajribasi bilan institutlarning imkoniyatlari o‘rtasidagi munosabatni tadqiq qilishga xizmat qiladi. Uning empirik tekshirilishi kelgusidagi tadqiqotlarning vazifasi bo‘lib, hozirgi natijalar sababiy bog‘lanishning yakuniy isboti sifatida talqin qilinmasligi kerak.

O‘zbekiston sharoiti uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi. Birinchidan, migrantlarga beriladigan huquqiy axborotning tushunarliligi va murojaat xizmatlaridan amalda foydalanish imkoniyati baholansin. Ikkinchidan, oilalarni qo‘llab-quvvatlashda daromad bilan birga farzand tarbiyasi, parvarish va oilaviy mas’uliyatlarning taqsimlanishi o‘rganilsin. Uchinchidan, qaytgan migrantlarning kasbiy tajribasini tan olish ishga joylashish imkoniyatlari bilan bog‘liq holda ko‘rib chiqilsin.

To‘rtinchidan, integratsiya va reintegratsiya natijalarini baholashda iqtisodiy, huquqiy va madaniy ko‘rsatkichlar alohida kuzatilsin. Beshinchidan, davlat tashkilotlari, ta’lim muassasalari va fuqarolik jamiyati o‘rtasidagi hamkorlik migrantning migratsiya davri bo‘ylab ehtiyojlariga mos tashkil etilsin. Ushbu tavsiyalarni amaliy dasturlarga aylantirishda mahalliy empirik ma’lumotlar va xizmatlardan foydalanuvchilarning fikrlari asos bo‘lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. McAuliffe, M., & Oucho, L. A. (Eds.). (2024). World Migration Report 2024. Geneva: International Organization for Migration. 2-bob: Migration and migrants: A global overview. https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2024-chapter-2

2. Levitt, P., & Glick Schiller, N. (2004). Conceptualizing simultaneity: A transnational social field perspective on society. International Migration Review, 38(3), 1002–1039. https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2004.tb00227.x

3. Bauböck, R. (2003). Towards a political theory of migrant transnationalism. International Migration Review, 37(3), 700–723. https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2003.tb00155.x

4. Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. Applied Psychology, 46(1), 5–34. https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x

5. Levitt, P. (1998). Social remittances: Migration driven local-level forms of cultural diffusion. International Migration Review, 32(4), 926–948. https://doi.org/10.1177/019791839803200404

6. International Labour Organization. (2024). ILO global estimates on international migrant workers: International migrants in the labour force. Fourth edition. Geneva: ILO. https://doi.org/10.54394/ESKI5420

7. United Nations General Assembly. (2018). Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration. Resolution A/RES/73/195, adopted 19 December 2018. Annex, paragraph 15. https://docs.un.org/en/A/RES/73/195

8. Sironi, A., Bauloz, C., & Emmanuel, M. (Eds.). (2019). Glossary on Migration. International Migration Law, No. 34. Geneva: International Organization for Migration. https://publications.iom.int/system/files/pdf/IML_34_Glossary.pdf

INTERNATIONAL SCIENTIFIC PRACTICAL JOURNALS
worldjournal.uz